CLIMATE LEADERSHIP COALITION

Climate Leadership Coalitionin lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle koskien Valtioneuvoston selontekoa Hiilineutraali Suomi 2035 - kansallinen ilmasto- ja energiastrategia

18.10.2022

Kiitämme mahdollisuudesta lausua koskien hallituksen selontekoa kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta.

Selonteko tarjoaa vakaan pohjan transitiolle kohti hiilineutraaliutta. Geopoliittisen tilanteen seurauksena energiasektorin toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut voimakkaasti selonteon valmisteluprosessin aikana ja sen jälkeen. **Pidämmekin tarpeellisena, että seuraava hallitus aloittaa valmistelut ilmasto- ja energiastrategian seuraavaksi päivitykseksi jo hallituskauden alkaessa.**

Lisäksi esitämme, että tulevaisuudessa siirrytään käytäntöön, jossa **päästökauppasektoria (ilmasto- ja energiastrategia) ja taakanjakosektoria (KAISU) koskevat strategiset linjaukset tehdään samassa prosessissa ja esitetään samoissa asiakirjoissa.** Prosessien yhdistäminen olisi nähdäksemme tarpeellista myös sektori-integraation syvenemisen näkökulmasta.

Näiden yleisten kommenttien lisäksi keskitymme lausunnossamme laajemmin kolmeen eri osioon: hiilikädenjälkeen, kansalliseen vetystrategiaan sekä strategian taloudellisten vaikutusten arviointiin.

Vähähiiliratkaisut ja hiilikädenjälki (luku 4.7.1)

Siirtymä vähähiiliseen yhteiskuntaan edellyttää mittavia investointeja vähähiiliseen teknologiaan ja ratkaisuihin. Vähähiilisten ratkaisujen markkinat kasvavatkin maailmalla vauhdilla kuten selonteko toteaa. EU:n komissio arvioi 55-valmiuspaketin vaikutusarviossaan EU:n investointitarpeeksi vähähiilisiin ratkaisuihin noin 5000 Mrd€ jo kuluvalla vuosikymmenellä, mikä vastaa noin 3,5 prosenttia EU-alueen BKT:sta.

Suomalaisen viennin tuotteet perustuvat jo nykyisellään pitkälti puhtaaseen energiaan ja vähähiilisyyteen, uusiutuviin raaka-aineisiin, kiertotalouteen, puhtaaseen ruokaan sekä näihin liittyviin teknologioihin, kuten strategian lausuntoversiokin toteaa. Kasvavat vähähiilisten tuotteiden markkinat tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden sekä kasvattaa suomalaista hyvinvointia että luoda globaalisti merkittäviä ratkaisuja vähähiilisyyden edistämiseen. Keskeistä on tällöin toimintaympäristön kannustavuus ja ennustettavuus.

Tätä ajatellen on erinomaista, että jo selonteon johdantokappaleessa (1.1) todetaan:

“Kansainvälisen ilmastohyödyn eli hiilikädenjäljen kasvattaminen pitääkin asettaa Suomen ilmastopolitiikan tavoitteeksi kansallisten päästöjen vähentämisen ohella. Etusija tulisi antaa toimille, jotka auttavat tuottamaan maailmalle uusia ratkaisuja ja joiden mahdollisuudet maailmanlaajuisesti ovat erityisen suuria.”.

Myös CLC katsoo, että hiilikädenjäljen kasvattaminen tulee asettaa Suomen ilmastopolitiikan tavoitteeksi kansallisten päästöjen vähentämisen ohella. Suomen tulisi preferoida ratkaisuja, jotka ovat skaalattavissa maailmanlaajuisesti, ja joilla samaan aikaan voidaan sekä kasvattaa kädenjälkeä että pienentää kotimaista jalanjälkeä. Varsinaisia strategisia linjauksia suomalaisen hiilikädenjäljen kasvattamiseksi selonteko ei kuitenkaan esitä.

Strategiassa tulisi mielestämme ottaa selvemmin kantaa siihen minkälaisilla poliittisilla linjauksilla hallitus aikoo lähteä suomalaista hiilikädenjälkeä kasvattamaan ja minkälaisilla organisatorisilla järjestelyillä tätä tuetaan. Tämä antaisi alan yrityksille tarvittavan signaalin tulevasta toimintaympäristöstä ja tukisi myös kansainvälisten investointien kohdistumista Suomeen.

Siksi kädenjälkityössä ei ole kyse vain energia- ja ilmastopoliittisista linjauksista, joilla turvataan kohtuuhintaisen, vähäpäästöisen energian saatavuus, vaan kädenjäljen kasvattaminen on selkeä osa elinkeino- ja teollisuuspolitiikkaa, joilla rakennetaan suomalaisten yritysten menestystä ja kansantalouden kasvua tulevaisuudessa.

Vety ja sähköpolttoaineet (luvut 2.3 ja 7.2)

EU:n komission toukokuussa antaman REPowerEU-tiedonannon myötä vedystä ja sen johdannaisista on tulossa entistä tärkeämpi osa eurooppalaista energiapalettia jo lähivuosina. Tiedonanto esittää aiemman, osana 55-valmiuspakettia esitetyn vedyn käyttötavoitteen nelinkertaistamista 20 miljoonaan tonniin vuoteen 2030 mennessä. Tavoite heijastelee yleisemmin helmikuun lopun jälkeen muuttunutta poliittista tahtotilaa. Komissio näkee tarpeelliseksi kasvattaa myös julkista rahoituspanostusta niin vetytalouden edistämiseen kuin muihinkin fossiilisista polttoaineista irtaumista edistäviin toimiin.

Vihreä vety ja siitä valmistetut johdannaiset muodostavat keskeisen välineen päästövähennyksiin EU:n päästökauppasektorin ulkopuolella erityisesti teollisuuden prosesseissa, raskaassa liikenteessä ja merenkulussa sekä rakennusten lämmityksessä. Niinpä useat EU-maat alkoivatkin valmistella kansallisia vetystrategioita samanaikaisesti vuotta 2030 koskeneiden EU-päästövähennysvelvoitteiden asetannan kanssa. Keski-Euroopan maista erityisesti Saksa ja Hollanti näkivät vedyn ja sen johdannaiset välineeksi omiin päästövähennyksiin ja arvioivat joutuvansa turvautumaan vedyn ja sen hyödykkeiden huomattavaan tuontiin. Konsulttiyhtiö Guidehousen vuodenvaihteessa tekemän arvion mukaan pelkästään Saksan vedyn tuontitarve olisi noin 4 Mrd € vuonna 2030. Pohjoismaista Ruotsi puolestaan näki vedyn tarjoamat mahdollisuudet ja on rakentanut vetystrategiansa tavoitteenaan korkeammalle jalostettujen vetyä hyödyntävien vientituotteiden tuotannon lisäys.

Myös Suomella on erinomaiset mahdollisuudet profiloitua merkittäväksi vetytalouden toimijaksi. Suomella on maana ominaisuuksia jotka antavat meille suhteellisen kilpailuedun suhteessa moniin Keski-Euroopan maihin, kuten mm. erinomaiset uusiutuvan energian resurssit ja kilpailukykyinen sähkön hinta, vahvat ja kehittyvät energian siirtoverkot, korkeatasoinen teknologiaosaaminen sekä digitaalisten ratkaisujen edelläkävijyys ja biopohjainen CO2.

Selonteon luvussa 2.3 esitetään ne uudet linjaukset, joilla vedyn ja sähköpolttoaineiden käyttöä pyritään edistämään. Kyseisen strategian luvun, yhdessä vedyn käyttöä taustoittavan luvun 7.2 kanssa ilmoitetaan toimivan erillisenä suomalaisena vetystrategiana. On hyvä, että strategiassa varaudutaan koko arvoketjujen osalta vetyratkaisujen käyttöönottoon. Luvuissa esitetyt linjaukset ovat kuitenkin varovaisia.

Vety, sähköpolttoaineet ja vetyyn liittyvät teknologiat eri sovelluskohteineen tulisi nähdä laajemmin kuin vain osana kansallista päästövähennyspolitiikkaa. Vety, kuten päästöjä vähentävä teknologia yleisemminkin

on kuluvalla vuosikymmenellä yhä enemmän myös teollisuus- ja elinkeinopolitiikkaa ja sellaisena se tulisi nähdä myös Suomessa.

Jos valmistaudumme ottamaan käyttöön vetyratkaisuja vasta siinä vaiheessa, kun ne ovat kaupallisesti kannattavia, kuten selonteossa esitetään, suomalaiset vetyvalmisteita tarjoavat yritykset tulevat todennäköisesti pyrkimään jo jaetuille markkinoille. Silloin menettäisimme suuren osan siitä teknologiaviennistä, jonka olisimme voineet saada, jos kotimarkkina tarjoaisi refrenssikysyntää jo kansainvälisten markkinoiden muodostumisen aikaisissa vaiheissa.

Luvun 7.2 loppu toteaa että:

"Suomessa on edellytykset kehittää ja kaupallistaa vetyratkaisuja globaaleille markkinoille. Riittävä puhtaan sähkön tuotantokapasiteetti sekä investoinnit siirtoverkkoon ja ulkomaanyhteyksiin mahdollistavat myös sen, että Suomesta voi pitkällä aikavälillä kehittyä teknologisten ratkaisujen lisäksi vedyn ja sähköpolttoaineiden vientimaa."

Mielestämme suomalaisessa vetystrategiassa tulisi lähtökohdaksi ottaa se, että Suomesta kehitetään keski-pitkällä aikavälillä vedyn tuotantoon ja käyttöön liittyvien teknologisten ratkaisujen lisäksi sähköpolttoaineiden ja muiden korkeamman jalostusarvon vetytuotteiden vientimaa sekä linjata tarvittavien ohjauskeinojen käytöstä. Asiantuntija-arvioiden mukaan Suomella on kyvykkyys tuottaa jopa 10 prosenttia EU:n asettamista vedyn tuotantotavoitteista. Tämä tulisi mielestämme asettaa kansalliseksi tavoitteeksi.

Hiilen talteenoton ja varastoinnin osalta pidämme tärkeänä, että selonteossa pyritään vauhdittamaan CCS/CCU tekniikoiden kehittämistä ja käyttöönottoa. Teknologian merkitys tulee olemaan keskeinen tulevilla vuosikymmenillä hiilineutraaliustavoitteita tavoiteltaessa ja myöhemmin pyrittäessä hiilinegatiivisuuteen.

<u>Kansantalousvaikutukset (luku 3.3)</u>

Ilmasto- ja energiastrategian vaikutukset kansantalouteen syntyvät ennen kaikkea lisäinvestoinneista energiateknologiaan, energiatehokkuuden lisäämiseen ja tuotantoprosesseihin sekä muun muassa liikenteen sähköistymiseen. Suunnitelman aikahorisontissa teollisuuden ja koko globaalin talouden rakenne muuttuu merkittävästi vähähiilisemmäksi. Millaiset kustannukset tai hyödyt suunnitelman mukaisesta toimenpidekokonaisuudesta Suomen kansantaloudelle syntyy, riippuu siitä, kuinka hyvin pystymme sopeuttamaan taloutemme rakennetta vastaamaan globaalia kysynnän muutosta.

Arvioitaessa toimenpidekokonaisuuden taloudellisia vaikutuksia keskeiseen asemaan nousevat mallinnuksen skenaariot ja niitä koskevat oletukset. Peruskenaarion osalta keskeistä on se, miten globaalin kysynnän rakenteen oletetaan kehittyvän. Politiikkaskenaarion osalta taas se, luovatko siihen sisällytetyt oletukset uutta, globaalia kysyntää vastaavaa tuotantokapasiteettia Suomeen. Mallinnuksessa vientimarkkinoiden preferenssien muuttuminen vähähiilisiä tuotteita suosivaan suuntaan on vaikeasti käsiteltävissä. Näin ollen **politiikkaskenaarion vientilaskelmiin liittyvät oletukset ovat todennäköisesti liian pessimistisiä**. Tämä heijastuu myös kokonaistuotannon kehittymistä koskeviin arvioihin ja jopa lopputuleman etumerkkiin. Politiikkalaskelman ytimessä on malliperustainen arvio siitä, kuinka suuri päästökustannusshokki tarvitaan siihen, että päästötavoitteiden vaatimat investoinnit toteutuisivat. Tarkastelu perustuu historiassa havaittuihin relaatioihin.

Nykytilanteessa monet yritykset odottavat vähähiilisen kysynnän kasvavan. Siksi ne investoivat puhtaisiin ratkaisuihin myös ilman politiikalla luotua kustannuspainetta. Tästä CLC:n jäsenyritykset ovat hyvä

esimerkki. Jos kansallisen politiikkavetoisen hintashokin tarve osoittautuu mallinnettua pienemmäksi, myös kotitalouksien käytettävissä olevaa tuloa heikentävä hintapiikki jää mallinnettua pienemmäksi ja ostovoima kehittyy esitettyä suotuisammin. Siksi myös yksityisen kulutuksen supistumista ennakoiva tulema voi olla liian suuri.

Käsityksemme mukaan mallinnus ei pysty huomioimaan vihreän siirtymän mahdollistamia työpaikkoja. Esimerkiksi UK:n kansallisen kantaverkoyhtiön selvityksen mukaan maan hiilineutraaliustavoite luo noin 400 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2050 mennessä. Vastaavasti Pohjois-Ruotsin vihreän teollisuuden keskittymän (mm. SSAB, LKAB, Northwolt) arvioidaan luovan noin 50 000 uutta työpaikkaa. Myös IEA on arvioinut vihreän siirtymän työllisyysvaikutusten olevan huomattavat. Jos vientiä ja yksityistä kulutusta koskevat näkymät ovat liian pessimistiset, myös talouskasvua ja työllisyyttä koskevat skenaariot ovat liian pessimistiset. Edellä kuvattu kyseenalaistaa politiikkaskenaarion perusskenaariota pienemmän kokonaistuotannon vuoden 2028 jälkeen.

Ehdotamme, että valtioneuvosto selvittää tarkemmin vähähiilisten tuotteiden ja ratkaisujen vientipotentiaalia, myönteisiä työllisyysvaikutuksia sekä yleisemmin vaikutusta BKT:hen sekä mahdollisuuksia huomioida nämä nykyistä kattavammin osana vaikutusarvioiden mallinnusprosessia. Teollisuuden vähähiiliset tiekartat tarjoaisivat hyvän pohjan tähän työhön.

<u>Uusiutuvan energian edistäminen (luku 2.2)</u>

Pidämme erinomaisena, että vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjä pyritään vauhdittamaan ja että etusijalla olevien investointien lupakäsittelyn enimmäiskestoa pyritään lupakäsittelyssä rajaamaan.

Nähdäksemme erilaisten hukka- ja ympäristölämmön sekä geotermisen lämmön hyödyntämisessä on huomattava lisäpotentiaali. Pidämme erinomaisena, että näiden polttoon perustumattomien lämmöntuotantomuotojen käyttöönottoa pyritään vauhdittamaan. Keskeistä tässä suhteessa on, kuten strategiassakin kuvataan, erilaisten rahoitusjärjestelyjen ja hallinnollisten menettelyjen kehittäminen.

Pidämme hyvänä myös linjausta jakeluvelvoitteen käytöstä ensisijaisena keinona lisätä uusiutuvien polttoaineiden käyttöä liikennesektorilla. Nähdäksemme linjaus vahvistaa näkymää jatkuvuudesta ja siten edesauttaa tarvittavien investointien syntymisessä. Jakeluvelvoitteen piirin laajentaminen kattamaan biokaasun ja sähköpolttoaineet kuluvan vuoden alusta vahvistaa investointihalukkuutta näiden polttoainejakeiden tuotantoon.

Toimivat rahoituskäytänteet ovat yksi keskeinen tekijä siirtymässä kohti vähähiilisyyttä. Tätä taustaa vasten pidämme tarpeellisena myös linjausta selvittää mahdollisuuksia parantaa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista pitkäaikaisiin sähkönostosopimuksiin (Power Purchase Agreement, PPA-sopimukset).

Helsingissä 18.10.2022,

Tuuli Kaskinen
Toimitusjohtaja, Climate Leadership Coalition
+358505149752